

VLADIMIR NABOKOV • *Terra Incognita*

Kelebek: Hebamoia Glaucippe

Fotoğraf: Eyewitness Handbooks / Butterflies and Moths / David Carter

---

The Complete Short Stories of Vladimir Nabokov

© 1995 Dmitri Nabokov

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3345 • Dünya Edebiyatı 307

ISBN-13: 978-975-05-3560-4

© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2023, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Osman Yener, Güneş Akkor

DİZİ KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen

KAPAK UYGALAMA Barış Akkurt, BEK

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Yağmur Yıldırım

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

Terra Incognita

Toplu Hikâyeler 2

*The Complete Short Stories
of Vladimir Nabokov*

ÇEVİREN *Sina Baydur*

OSMAN YENER'İN ÖNSÖZÜYLE

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'da tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti, 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın (İletişim, 1999) dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı *The Real Life of Sebastian Knight*'i (*Sebastian Knight'in Gerçek Yaşamı*, İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngilizce yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de, İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada or the Ardor* (*Ada ya da Arzu*, İletişim, 2002) sayılmalıdır. İletişim Yayınları'ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993), *Pnin* (1999), *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999), *Rua, Dam, Vale* (2000), *Lujin Savunması* (2001), *Cinnet* (2003), *Göz* (2005), *İnfaza Çağrı* (2007), *Saydam Şeyler* (2010), *Konuş, Hafıza* (2011), *Nikolay Gogol* (2012), *Maşenka* (2012), *Laura'nın Aslı* (2012), *Rus Edebiyatı Dersleri* (2013), *Solgun Ateş* (2013), *Edebiyat Dersleri* (2014), *Don Quijote Dersleri* (2016), *Yetenek* (2016), *İhtişam* (2018), *Çarpık Dünya* (2019) ve *Terra Incognita* (2023).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / OSMAN YENER 7

Müzeyi Ziyaret	13
Meşgul Bir Adam	23
Terra Incognita	35
Buluşma	45
Dudaklar Dudaklara	55
Kara Pazı	71
Müzik	79
Mükemmeliyet	87
Amirallik Sarmalı	99
Leonardo	111
L.İ. Şigayev'in Anısına	123
Çember	131
Bir Rus Güzeli	143
Acı Haber	149

Tembel Duman	155
Seçilmiş	161
Hayattan Bir Kesit	167
Fialta'da İlkbahar	175
Bulut, Şato, Göl	195
İmha Edilen Despotlar	203
Lik	227
Matmazel O.	247
Vasili Şişkov	263
Ultima Thule	271
Solus Rex	299
Yapım Asistanı	325
“Bir Zamanlar Halep'te...”	343
Unutulmuş Bir Şair	355
Zaman ve Unutuş	367
Sohbet, 1945	375
Simgeler ve Semboller	389
İlk Aşk	397
Çifte Ucubenin Yaşamından Sahneler	407
Vane Kız Kardeşler	415
Lance	431
Paskalya Yağmuru	445
Söz	453

Müzeyi Ziyaret

BİRKAÇ yıl önce Paris'te, Montisert'de iki ya da üç gün geçireceğimi öğrenen bir arkadaşım, büyükbabasının Leroy imzalı portresinin oradaki yerel müzede sergilendiğini duyduğunu söyledi ve benden söz konusu müzeye uğramamı rica etti. Arkadaşımın, kibar bir tarifle, tuhaf huyları vardı; gülümseyerek, kollarını iki yana açarak kuşkulu bir hikâye anlattı. Başkalarının işini yapmaktan hoşlanmam, ayrıca arkadaşımın hayal gücünden kuşku duyuyordum, bu yüzden çok dikkatli dinlemediğimi itiraf etmiydim. Hikâye az çok şöyleydi: Büyükbabası Rus-Japon Savaşı sırasında St. Petersburg'daki evlerinde öldükten sonra, Paris'teki dairesinin eşyaları haraç mezat satılmış. Portresi, bazı pek bilinmeyen yer değiştirmelerden sonra Leroy'un doğduğu kentteki müze tarafından satın alınmış. Arkadaşım tablonun gerçekten o müzede sergilendiğinden emin olmak, orada ise satılık olup olmadığını, satılıksa fiyatını öğrenmek istiyordu. Neden müze ile şahsen temasa geçemediğini sorduğumda, birkaç kez yazdığını, ama yanıt alamadığını belirtti.

Böyle istekleri kabul etmeyeceğime dair kendime söz vermiştim – ona hastalandığımı ya da seyahat güzergâhımı değiştirdiğimi söyleyebilirdim. İster müze ister tarihî bina olsun, bu tür mekânlar bana itici geliyor; ayrıca çılgın dostumun isteğini saçma buluyor-

dum. Ancak olaylar farklı şekilde gelişti; güneyin ılık ekim havası sona ermek üzereydi, Montisert'in boş sokaklarında bir kırtasiyeci arıyor, her caddenin sonunda karşıma çıkan katedralin uzun çan kulesine bela okuyordum, birden, akça ağaçların sonbahar yapraklarını dökmelerini hızlandıran, şiddetli bir yağmura tutuldum. Koşarak saklanacak bir yer ararken kendimi müzenin basamaklarında buldum.

Çok yüksek olmayan bir binaydı, çeşitli renklerde taşlarla inşa edilmişti, sütunları, alınlıktaki fresklerin üstünde yıldızlı bir levhası vardı, bronz kapının iki yanına aslan bacaklı iki taş bank yerleştirilmişti. Kapının bir kanadı açıktı, yağmurun ışıltısında içeri si karanlık görünüyordu. Bir süre basamaklarda bekledim ama damın saçağına rağmen, basamaklar da yavaş yavaş ıslanmaya başladı. Yağmur iyice hızlanınca, yapacak daha iyi bir işim de olmadığı için, içeri girmeye karar verdim. Girişin düzgün, yankı yapan döşeme taşlarının üstünde yürümeye başlamamla birlikte uzak bir köşeden bir tabure sesi geldi ve müze görevlisi –gömleğinin bir kolu boş, sıradan bir emekli– beni karşılamak için ayağa kalktı, gazetesini kenara koydu ve gözlüğünün üzerinden bana baktı. Paramı ödedikten sonra girişteki bazı heykellere (bir sirk gösterisinin açılış numarası kadar geleneksel ve sıradandılar) bakmamaya çalışarak salona girdim.

Her şey olması gerektiği gibiydi: Gri lekeler, cismin uyuması, maddenin maddi niteliklerinin dağılıp çözülmesi. Her yerde olduğu gibi eski, yıpranmış madeni paralar meyilli kadife yuvalarında yatıyordu. Vitrinin üstünde bir çift baykuş vardı, Kartal Baykuş ve Uzunkulak; Fransızca adları “Büyük Dük” ve “Ortanca Dük”tü. Tozlanmış kâğıt hamurun oyuklarında değerli mineraller sergileniyordu; sivri sakallı, şaşkın bakışlı bir beyefendinin fotoğrafının üstünde çeşitli boylarda siyah yumrular vardı. Donmuş larva dışkısını çok andırıyordu, farkında olmadan önünde durdum, bu yumruların yapısını, niteliğini, neden buraya koyduklarını anlayamadım. Müze görevlisi sessiz adımlarla, saygılı bir mesafe bırakarak peşimden gelmişti; bir eli arkasında, ötekinin hayaleti cebinde, adem elmasının oynamasından anlaşıldığı kadarıyla yutkunarak yaklaştı.

“Bunlar nedir?” diye sordum.

“Bilim henüz karar vermedi,” diye yanıtladı, bu tabiri ezberlemişti şüphesiz. Titreyen parmağıyla fotoğrafı işaret ederek, “1895’te belediye başkanı ve Légion d’honneur sahibi Louis Pradier tarafından keşfedildiler,” diyerek aynı sahte ses tonuyla devam etti.

“Peki, güzel de kim, niçin onların müzeye konulmasına karar vermiş?” diye sordum.

Canlanarak, “Ve şimdi dikkatinizi bu kafatasına verin!” diye bağırды yaşlı adam, konuyu değiştirmek istediği açıktı.

“Ama ben ne olduklarını öğrenmek istiyorum,” diye sözünü kestim.

“Bilim...” diyerek tekrar başladı, ama durdu ve öfkeyle, camın tozuyla kirlenen parmaklarına baktı.

Bir Çin vazosunu incelemeye devam ettim, muhtemelen bir deniz subayı getirmişti; delikli fosiller; bulanık alkole batırılmış soluk renk bir kurtçuk; Montisert’in on yedinci yüzyıldan kalma kırmızı-yeşil haritası ve bir cenaze kurdelesıyla birbirine bağlanmış üç paslı alet – bir kürek, bir kazma ve bir çapa. Geçmiş kazmak için, diye dalgın dalgın düşündüm, ama bu kez beni sessizce ve uysalca takip eden, vitrinlerin arasında gidip gelen müze görevlisinden açıklama istemedim. İlk salondan sonra ikinci ve sonuncu bir salon daha vardı, ortasında kirli bir banyo küvetini andıran devasa bir lahit duruyordu, duvarlarda tablolar asılıydı.

Birden gözüm iki çirkin peyzajın (sığırlar ve “atmosfer”) arasında duran bir erkek portresine takıldı. Yanına gittim ve büyük şaşkınlıkla, o âna dek dengesiz bir zihnin kuruntusu sandığım şeyle karşılaştım. Kötü bir yağlıboya ile tasvir edilen adam frak giymişti, bıyıkları ve bir ipin ucundaki kısaç gözlüğüyle Offenbach’ı andırıyordu ama tablonun kötülüğüne ve sıradanlığına karşın, yüz hatlarında arkadaşım ile bir benzerlik olduğunu hissettim. Bir köşede siyah fon üzerine kırmızıyla, resmin kendisi kadar sıradan bir el yazısıyla *Leroy* imzası görünüyordu.

Omuzumda sirke gibi kokan bir nefes hissettim ve döndüğümde görevlinin nazik bakışıyla karşılaştım. “Söyley misiniz,” diye sordum, “bu resimlerden birini satın almak isteyenlerin, kiminle görüşmesi gerekiyor?”

Yaşlı adam, “Müzenin hazineleri şehrin onurudur,” diye yanıtladı, “ve onur satılık değildir.”

Bu süslü sözcüklerden çekinerek, tereddütle onu onayladım, yine de müze müdürünün adını sordum. Lahitin hikâyesiyle dikkatimi başka tarafa çekmek istedi fakat ısrar ettim. Sonunda Bay Godard'ın adını verdi ve onu nerede bulabileceğimi söyledi.

Doğrusu portrenin varlığı hoşuma gitmişti. Bir hayalin gerçekleştigiğine şahit olmak, sizin hayaliniz olmasa bile, eğlencelidir. Me-seleyi gecikmeden halletmeye karar verdim. Havaya girdiğimde kimse beni durduramaz. Müzeden çevik, yankılanan adımlarla ayrıldım; yağmur durmuş, gökyüzü maviye bürünmüştü, naylon çoraplarında zifos lekeleri olan bir kadın, gümüşü parlıtlar saçan bisikletinin pedallarını çevirerek geçti, bulutlar sadece çevredeki tepelerin üzerinde asılı kalmıştı. Katedral bir kez daha benimle saklambaç oynamaya başladı, ama bu kez onu yendim. Şarkılar söyleyen çocuklarla dolu kırmızı bir otobüsün yavaşlayan tekerleklerinden son anda kurtuldum, asfalt caddeden karşıya geçtim, bir dakika sonra Bay Godard'ın bahçe kapısının zilini çalıyordum. Küçük ama gösterişli döşenmiş, masasının üzerinde malakit mürekkeplik ve şömüne rafında çok bilinen bir Çin vazosu olan odasına girdiğimde karşıma zayıf, orta yaşlı, kolalı yakası ve ortasına inci tutturulmuş papyonuyla, suratı Rus av köpeğini andıran biri çıktı; bir yandan elindeki pırzolayı köpek gibi yalıyor, bir yandan da bir zarfa pul yapıştırıyordu. Küçük, kır ensesinin görüldüğü aynanın üstünde iki eskrim kılıcı çapraz asılıydı. Duvar kâğıdının çiçeklerinin arasına yer yer güzel bir savaş gemisinin fotoğrafları asılmıştı.

“Size nasıl yardımcı olabilirim?” diye sordu, zarfı kapatıp çöp kutusuna atarak. Bu hareketini garipsedim, yine de müdahale etmenin uygun olmayacağını düşündüm. Ziyaret nedenimi kısaca açıkladım, arkadaşımın müzenin teklifini beklememi tembihlemesine rağmen, onun ödemeye hazır olduğu paradan da söz ettim.

“Bunların hepsi çok güzel,” dedi Bay Godard. “Ancak yanıldığınız bir şey var – müzemizde öyle bir resim mevcut değil.”

“Öyle bir resim mevcut değil demekle ne kastediyorsunuz? Az önce gördüm! Gustav Leroy'un *Bir Rus Soyulusunun Tablosu*.”

“Bizde bir Leroy var,” dedi Bay Godard, muşamba kaplı bir def-

terin sayfalarını çevirerek ve kirli turnağıyla aradığı kaydı işaret ederek. “Ancak bu bir portre değil, bir kır manzarası: *Sürünün Dönüşü.*”

Beş dakika önce tabloyu bizzat gördüğümü ve dünyada hiçbir gücün aksini ispat edemeyeceğini yineledim.

“Kabul ediyorum,” dedi Bay Godard, “ama ben de deli değilim. Müzemizin neredeyse yirmi yıllık küratörüyüm ve bu katalogu Tanrı’nın kelamı kadar ezbere biliyorum. Burada *Sürünün Dönüşü* yazıyor, yani sürünün dönüşünü anlatıyor, arkadaşınızın büyük-babası çoban olarak resmedilmediyse, müzemizde onun portresini bulabileceğinizi sanmıyorum.”

“Frak elbisesiyle,” diye inledim. “Yemin ederim, frak elbisesiyle!”

“Müzemizi genel olarak nasıl buldunuz?” diye kuşkuyla sordu Bay Godard. “Lahiti beğendiniz mi?”

“Dinleyin,” dedim (sanırım sesim şimdiden titremeye başlamıştı), “bana bir iyilik yapın – şimdi birlikte müzeye gidelim ve bir anlaşma yapalım, portre oradaysa onu bana satın.”

“Ya değilse?” diye sordu Bay Godard.

“Yine de sözünü ettiğim miktarı ödeyeceğim.”

“Peki,” dedi. “Şu kırmızı-mavi kalemi alın ve kırmızı tarafıyla –kırmızı lütfen– söylediklerinizi kâğıda dökün.”

Heyecanla isteğini yerine getirdim. İmzama baktığında Rus adlarını zor telaffuz ettiği için üzüldüğünü söyledi. Sonra kendisi de imzaladı ve kâğıdı aceleyle katlayarak yeleşinin cebine koydu. Kolluğunu çıkararak, “Gidelim,” dedi.

Yol üstündeki bir dükkâna girdi ve bir paket cıvık karamela aldı, ısrarla bana ikram etti; kesin bir dille reddedince, birkaçını avucuma sıkıştırmaya çalıştı. Elimi hemen geri çektim. Karamelalardan birkaçı yere düştü; onları yerden toplamak için durdu, sonra arkamdan koşarak bana yetişti. Müzeye yaklaştığımızda, önüne kırmızı bir turist otobüsünün park ettiğini gördük.

“Aha,” dedi Bay Godard memnuniyetini belli ederek. “Bugün çok ziyaretçimiz var.”

Şapkasını çıkardı, önünde tutarak gösterişli bir tavırla basamakları çıktı.

Müzedede her şey yolunda gitmiyordu. İçeriden kaba çığlıklar, uygunsuz kahkahalar, hatta kavga sesleri geliyordu. İlk salona girdik;

yaşlı müze görevlisi, yakalarında bayram armalarıyla kutsalı kirleten iki kişiyi tutmaya çalışıyordu, suratları morarmış, galeyana gelmiş bu adamlar belediye başkanına ait eşyaları vitrinden çıkarmaya çalışıyordu. Öteki gençler, yerel bir atletizm teşkilatının üyeleri, alkole batırılmış kurtçukla, diğerleri bir kafatasıyla eğlenip gürültü yapıyorlardı. Şakacılardan biri bir sergideymiş gibi, buharla çalışan radyatörün borularına hayranlığını anlatıyordu; bir başkası yumruk yaptığı elinin işaretparmağıyla bir baykuşa hedef alıyordu. Yaklaşık otuz kişiydiler, itişip kakışmalar, bağırtılar gürültüyü artırıyordu.

Bay Godard ellerini çırpı ve “MÜZE ZİYARETÇİLERİNİN KIYAFETİ DÜZGÜN OLMALIDIR” yazılı tabelaya işaret etti. Sonra ardında ben, ikinci salona doğru yürüdük. Hepsi bir anda peşimize takıldı. Godard’ı portreye yönlendirdim; önünde donup kaldı, göğsü şişti, hayranlıkla seyredecekmiş gibi geri giderken ayak kabısının ince yüksek topuğuyla arkasındaki birinin ayağına bastı.

“Harika bir tablo,” dedi içtenlikle. “Pekâlâ, küçük hesaplar yapmayalım. Haklısınız, katalogda bir yanlışlık olmalı.”

Konuşurken, parmakları kendiliğinden hareket ediyormuş gibi yırttığı sözleşmemizin kırpık parçaları koca bir tükürük hokkasına kar taneleri gibi yağdı.

Çizgili gömleklili biri, “İhtiyar maymun kim?” diye sordu, arkadaşımın büyükbabası tabloda, elinde yanan bir puroyla resmedilmişti, başka bir şakacı bir sigara çıkardı ve portreden ateş istiyormuş gibi yaptı.

“Pekâlâ, fiyat konusunda anlaşalım,” dedim, “ve her halükârda buradan çıkalım.”

Bay Godard, meraklılardan birini kenara iterek, “Yol verin, lütfen,” diye bağırdı.

Salonun sonunda daha önce fark etmediğim bir çıkış vardı, oradan geçtik.

“Ben karar veremem,” diye haykırıyordu Bay Godard. “Karar verme yetkisi ancak yasayla desteklendiğinde iyi bir şeydir. Konuyu önce belediye başkanıyla görüşmeliyim, başkan geçenlerde öldü, henüz yenisi seçilmedi. Tabloyu satın alabileceğinizi sanmıyorum, yine de size diğer hazinelerimizi göstermek isterim.”